

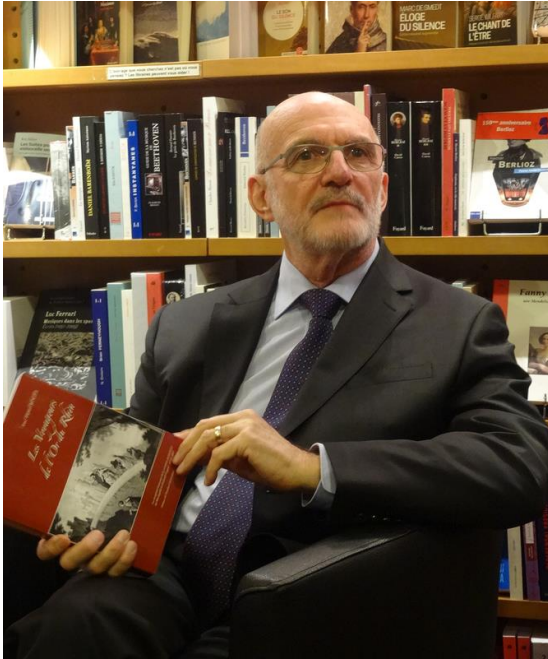
TEMA 3.6: TETRALOGIA: DER RING DES NIBELUNGEN

TÍTOL: **CRÍTICA DEL LLIBRE “LES VOYAGEURS DE L’OR DU RHIN”****PER LUC-HENRI ROGER**AUTOR: *Ramón Bau*

Per evocar el 150 aniversari de la creació de l’Or del Rhin a Munich el 1869, el Cercle Richard Wagner-Lyon va invitar Luc-Henri Roger, autor del llibre “LES VOYAGEURS DE L’OR DU RHIN” per glosar la visió a França de la representació múniquesa d’aquesta obra de Richard Wagner. La llibreria Musicalame va ser un escenari ideal per aquesta presentació. Editat per: www.bod.fr Books on Demand. PVP: 22 €.

En el seu llibre, amb Pròleg de Nicolas Crapanne, Luc-Henri Roger descriu l’ enamorament extrem dels francesos en la dècada de 1860 per les obres de Richard Wagner. Molta gent va fer un viatge a Munich per tal d’assistir a l’estrena. Si a París el wagnerianisme militant era tant fort, es devia principalment a Padeloup, que havia seguit tocant extractes del treball de Wagner, i l’any 1869 també tenia el projecte de fer un concert amb Rienzi. Els preparatius per representar “*L’Or del Rhin*” a Munich havien estat ordenats pel Rei Lluís II de Baviera sense el consentiment del mestre. Després d’haver venut els drets de l’Anell a Lluís II, va ser difícil pel compositor oposar-se a aquesta creació, però va ser profundament hostil a ella. Per tant, estava molt entristit i preocupat per les males condicions en què el seu treball es va representar.

És a través de Judith Gautier, Catulle Mendès i Villiers d’Isle-Adam, que van actuar com a cronistes, que podem seguir el curs dels esdeveniments. En aquest moment, Wagner residia a Tribschen. Per trobar-se amb el Mestre, els tres amics van decidir anar primer a Lucerna, on s’allotjaren a l’actualment desaparegut Hotel du Lac. Va ser allí on van conèixer Wagner, invitant-los a Tribschen. Es va formar una forta amistat entre Judith i Còsima, ambdues afectades una per l’engany del seu espòs amb Augusta Holmes i l’altra pel seu divorci. Els homes van estar més distants. Judith Gautier i Catulle Mendès van escriure molts testimonis extremadament valuosos d’aquella època. Després de Lucerna, van anar a Munich per a aquesta primícia. Altres personalitats van fer el mateix, com Franz Liszt, Pauline Viardo, Turgenev, Maria Kalergis Muchanoff ... A Munich es va celebrar simultàniament una Fira Internacional de Belles Arts, tocant música en els “Konzert-Cafés” i algunes personalitats amb medis van organitzar vetllades mundanes. Tots esperaven amb ànsia l’estrena de “*L’Or del Rhin*”.

Luc-Henri Roger autor del llibre

No obstant, aquesta creació va causar molts problemes a l'Intendent del Teatre. Primer, donat el número de músics, el fossar de l'orquestra va resultar massa petit i Lluís II va donar l'ordre d'ampliar-lo. Però l'administrador estava molt lluny de ser un seguidor de Wagner i no va tenir cap pressa per avançar en el treball. L'assaig general va ser posposat i tot i que hi havien molts invitats, es va prohibir als artistes posar-se el vestit adequat per aquest assaig general. Hans von Bülow va renunciar i Hans Richter va ser designat per substituir-lo com a director d'orquestra. Els cantants van ser excel·lents, incloent a Franz Betz com a Wotan. La representació va tenir un gran èxit a nivell musical però, des del punt de vista escènic va ser una verdadera catàstrofe perquè no es van acabar els decorats. Richter va renunciar i també ho van fer tots els cantants masculins. Lluís II estava furios. Tot això, per suposat, va ser informat per la premsa francesa. Lluís II va exigir, no obstant, que es representés l'obra. Es va contractar un altra director d'orquestra, però no era igual que Bülow o Richter. Van venir altres cantants. Mentre tant, els periodistes francesos se'n havien anat i no van informar sobre aquesta verdadera Première.

Aquí tenim un breu resum d'aquell any 1869 i un esdeveniment que Lluís II esperava com un gran moment de felicitat i que va resultar ser una gran decepció. Luc-Henri Roger va exposar aquestes aventures adornades de moltes anècdotes. Una nit emocionant en la què el conferenciant va crear un ambient suau i delicat. Voldríem agrair a Luc-Henri Roger l'immens treball d'investigació que ha realitzat i que estarem encantats de descobrir en el seu llibre.

COMENTARI

Quan podem gaudir d'un llibre així, amb 400 pàgines de textos del millor wagnerianisme hom es pregunta: Per què hem de saber anglès, francès o alemany per poder accedir a tota informació seria i completa sobre wagnerianisme?

El castellà el parlaran moltes persones en el món, però no és una llengua a la que es tradueixin els textos culturals europeus, no té una massa lectora culturalment elevada, tot i que la cultura generada a Espanya és enorme i d'una qualitat insuperable, però

l'accés a altres cultures traduïdes al castellà es molt limitada, i encara ho és més en català.

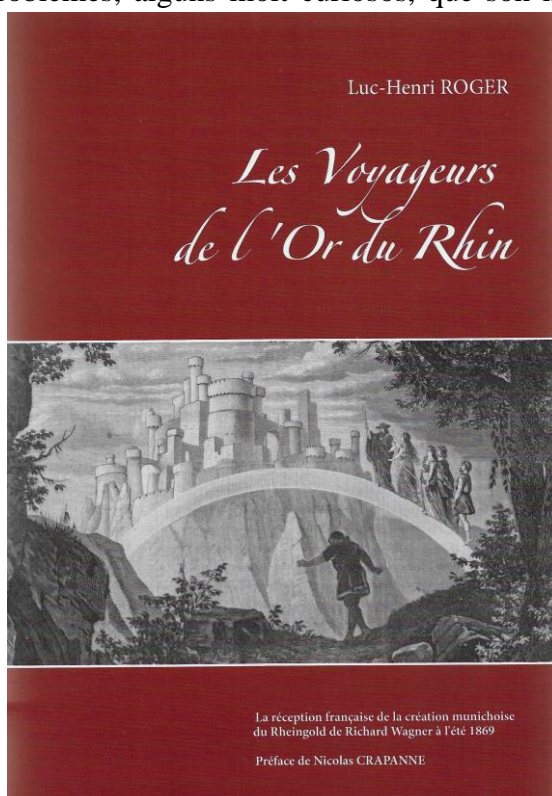
Parlem de textos com els 'Diaris de Còsima Wagner', la correspondència de Wagner, les obres teòriques de Wagner (de les que en castellà no n'hi ha ni el 10%), entre altres molts textos inexistents en català o castellà, però sí en francès, tot i que Wagner era alemany. Passa el mateix amb els textos imprescindibles d'Henri Lichtenberger o Eduard Sans, que estan en anglès o alemany i també en francès.

Aquest llibre de Luc-Henri Roger és un enorme treball d'investigació sobre documents concernents als principals wagnerians francesos que van assistir a l'estrena del 'Rheingold' de Wagner a Munich i els comentaris de la premsa francesa sobre aquest tema. Realment la presentació del 'Rheingold' a Munich el 1869 va ser un fet molt controvertit, ple de problemes, alguns molt curiosos, que són molt educatius sobre el wagnerianisme i el El Rei Lluís II havia representació de la va informar Wagner el 'Rheingold' i la (encara no estaven jornades següents, Capvespre')

En principi, Wagner aquesta petició del i en una carta al bàvara el febrer de com a condició que reformats l'escena i l'orquestra del Munich, peticions acceptades.

Però a l'octubre comprendre que representades totes Tetralogia i no tan més a més la seva

era desaconsellable doncs encara no s'havia casat amb Còsima. El Rei insistí tot i aquesta negativa, va mantenir la seva idea i va reformar el fossar de l'orquestra, va posar llum de gas en el Teatre i va canviar el prosceni.

seu sentit profund.

comprat els drets de Tetralogia, i el 1868 que volia presentar 'Walkiria' a Munich composades les dues 'Sigfrid' i "El

havia acceptat seu major mecenes, Secretari de la Cort 1868 li indicava havien de ser el fossar de Teatre de la Cort de que van ser

Wagner va havien de ser les parts de la sols el Pròleg. A presència a Munich

El 27 d'agost es va efectuar l'Assaig General i l'estrena oficial estava prevista pel 29 d'agost. A l'Assaig General hi van assistir uns 500 invitats, entre ells molts estrangers i, tot i que musicalment va ser tot perfecte gràcies al director de l'orquestra, Hans Richter, a nivell escènic va ser un absolut desastre, fins el punt d'haver de cancel·lar l'estrena del dia 29.

Wagner va fer tot el possible per què s'anul·lés aquest projecte i Richter va presentar la seva dimissió, tenint-se de retardar l'estrena oficial.

El Rei es va indignar amb Wagner, i no el va voler rebre en una visita de Wagner a Munich per tractar de convèncer-lo de què anul·les el projecte.

Després de buscar un altra director d'orquestra i canviar el possible de l'escenografia, finalment el 22 de setembre va tenir lloc l'estrena del 'Rheingold' no podent-hi assistir la majoria dels francesos que havien anat el 27 d'agost a l'Assaig General.

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. 08080 Barcelona
<http://www.associaciowagneriana.com> info@associaciowagneriana.com

El 25 d'octubre Wagner va escriure al Rei preguntant-li si degut al seu enuig li retirava l'ajut anual, però el Rei li va contestar que sempre tindria el seu recolzament i admiració malgrat tot.

LA PRIMERA PART

Exposa una breu biografia, sobre tot documents molt interessants i poc coneguts, de set il·lustres wagnerians francesos, tots ells amics i promotors de Wagner a França, a més a més de ser alguns, grans artistes o literats, i tots ells van estar amb Wagner i Lluís II en aquell estiu de 1869 entre Tribschen i Munich.

1-Judith Mendès-Gautier

Filla de l'escriptor Théophil Gautier, molt bonica i cortejada, va ser també una prolífica escriptora amb diverses obres dedicades a Wagner, com *'Richard Wagner et son oeuvre poétique depuis Rienzi jusqu'à Parsifal'*, a més d'una traducció al francès del 'Parsifal'. Però en aquest cas el que interessa són els seus articles autobiogràfics on exposa els episodis wagnerians de la seva vida.

Casada amb Catulle Mendès, un altre defensor wagnerià, del que es va separar perquè Catulle es va unir més tard amb Augusta Holmes.

El text explicant el seu viatge, junt amb Catulle i a Villiers de l'Isle Adam, a Tribschen el juliol de 1869 és fonamental. Wagner els esperava a l'estació del tren i es va fer amiga ràpidament de Còsima. Van estar tres setmanes allí i després van anar a Munich per visitar l'exposició Internacional de les Belles Arts i assistir a l'Assaig General del 'Rheingold'.

El llibre inclou textos com les referències en el Diari de Còsima sobre Judith i Catulle Mendès, la correspondència entre Wagner i Judith abans del seu viatge el juliol de 1869, els articles de Judith sobre el seu viatge a Tribschen i Munich, un informe sobre l'Exposició Internacional de Belles Arts de Munich, un altre sobre l'Assaig General del 'Rheingold', on explica el desastre dels decorats i la supressió de l'anunciada estrena dos dies després.

2-Catulle Mendès

Poeta i novel·lista, va ser el creador el 1861 de la *'Revue fantaisiste'* on hi van escriure els millors literats francesos del moment. El llibre inclou un relat dels primers contactes entre Catulle i Wagner abans del 1869. I després en les seves *'Notes du voyage'* Catulle descriu tots els records del seu viatge a Munich i Tribschen. És realment divertida l'anècdota que els va passar a Catulle i Judith a l'Hotel du Lac a Lucerna mentre visitaven Tribschen. El tracte a l'Hotel era excepcional, tant, que els va estranyar les atencions i respecte que se'ls tenia. Més tard es van assabentar que els havien confós amb el Rei Lluís II i una cantant wagneriana i que estaven allí d'incògnit per visitar en secret a Wagner.

També relata com és lògic, el desastre dels decorats del 'Rheingold' i com Hans Richter plorava de pena davant de tot això, presentant la seva dimissió. Es curiós, doncs en aquest mateix Teatre s'havien representat el 'Tristany i Isolda', 'Els Mestres Cantaires', 'Tannhäuser' i 'Lohengrin' en unes representacions fantàstiques i en canvi en el 'Rheingold' van ser lamentables.

És també molt més extensa la seva descripció de l'Exposició Universal de Belles Arts en el 'Palau de cristall' de Munich, on es van exposar pintures i escultures de diversos països d'Europa, descrivint els principals quadres i pintors.

Potser s'hauria de retreure a Catulle haver escrit el 1881 '*Le Roi Vierge*', una novel·la sobre el Rei Lluís II (encara que amb un altre nom) bastant lamentable, que va ser prohibida a Baviera, i per això l'autor li va afegir un epíleg que es reproduïx en aquest llibre. Per fi, es reproduïx també el llarg '*Elogi fúnebre a Richard Wagner*' de Catulle.

3-Villiers d'Isle-Adam .

Escriptor bretó, pro-fundament wagnerià, que ha-via assistit a la tràgica es-trena del Tannhäuser de París de 1861, on havia visi-tat Wagner

Va ser el promès de la germana de Judith Gautier, Estelle, però els pares van trencar aquest matrimoni 'per desigual', ja que Villiers era Marquès.

Va dedicar a Wagner el seu poema '*Azrael*' amb aquestes paraules: "A R. Wagner, el Príncep de la música profunda".

En el llibre es reproduïx el capítol XIII de la seva biografia escrita per Robert de Pontavice o es descriuen les seves relacions wagnerianes i el seu viatge el 1869 a Munich. També es publica el seu text sobre l'Exposició Internacional de Belles Arts, on descriu alguns quadres com 'El banquet' d'Anselme Feuerbach i els retrats de Lenbach, que va ser un dels més grans pintors de temes wagnerians.

4-Augusta Holmes.

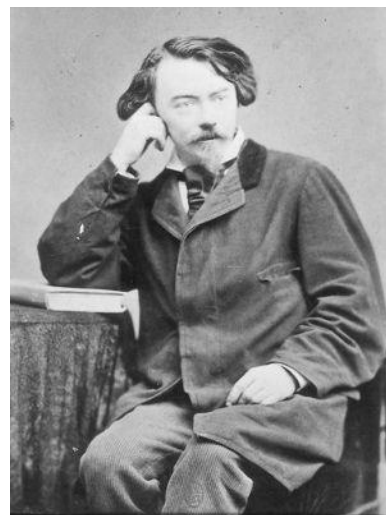
Una altra dona extraordinària, compositora i pianista, i a més a més va tenir enamorats a molts artistes, com Camille Saint Saens i també a Catulle Mendès, amb que va tenir 5 fills. Quan tenia 21 anys va anar a Munich i a Triebschen el 1869.

Hi ha en el llibre una descripció del seu viatge feta pel seu biògraf, Riené Pichar, així com la reproducció dels articles de la pròpia Holmes al diari '*Le Siècle*' i en altres revistes.

5-Edouard Schuré.

Escriptor i pensador alsacià, és famós per les seves aportacions a la filosofia de les religions i per la seva enorme "Història del Lied o la cançó popular a l'alemanya"

Va conèixer Wagner a Munic el 1865 durant l'estrena del "Tristany i Isolda", convertint-se en un profund wagnerià. El 1869 va ser al 'Rheingold' de Munich i més tard el 1875 va publicar la seva "Història del Drama Musical" sobre les obres de Wagner. Es va reunir per última vegada amb Wagner el 1876 en els Festivals de Bayreuth però més tard es van refredar les seves relacions pel que deia 'el germanisme anti francès de Wagner'.

Es reproduïxen en aquest llibre les conclusions de Schuré del seu article sobre el Drama Musical en Wagner, i també el seu text sobre el viatge al 'Rheingold' de Munich.

6-Comtessa Mouchanoff.

Va ser una gran pianista, amiga de Liszt i Chopin i gran ambaixadora del wagnerianisme a Polònia i Rússia.

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. 08080 Barcelona
<http://www.associaciowagneriana.com> info@associaciowagneriana.com

Desgraciadament va destruir tota la seva correspondència, però se salvaren les cartes a la seva filla.

Recordem que Wagner va dedicar a la Comtessa Mouchanoff el seu llibre 'El judaisme en la Música', en la seva segona edició i ja amb el nom de Wagner com a autor i després el seu text de 1869 "Aclariments sobre el meu text 'El judaisme en la Música'" que es molt radical sobre la influència del diner i la premsa jueva en les arts de l'Alemanya.

El 1869 va anar a Munic i Tribschen. Es va veure amb Wagner varies vegades, però va morir el 1874 abans de poder anar als Festivals de Bayreuth. El llibre publica diverses cartes a la seva filla sobre aquest viatge.

En una d'elles, exposa com Wagner temia perdre l'ajut anual del Rei Lluís II per la seva oposició a la representació del 'Rheingold' a Munich però li va dir que preferia perdre el diner abans de veure destrossada la seva obra.

En una de les seves cartes explica l'estrena del 'Rheingold' el setembre, on no van poder assistir-hi els anteriors francesos. Va assistir a 3 representacions que es van fer, com també va fer el Rei. Denuncia com al públic, que hi anava tant sols a divertir-se no li va agradar que en aquesta obra no hi haguessin entreactes "per fer societat".

7-Cyprien Godebski.

Escultor casat amb la filla del cèlebre violinista i compositor belga Servais i germana del director d'orquestra Franz Servais. Va viatjar a Munich el 1869 acompanyant a Franz.

El 1895 Godebski va publicar una sèrie d'articles ("Memòries d'un artista") i entrevistes titulades "La intimitat de grans homes" on evoca a Lluís II i el 'Rheingold' de Munich. Inclou aquest llibre varies anècdotes curioses, com la que explica que Lluís II va tenir poc interès en l'Exposició Internacional de Belles Arts, a la que hi va assistir tant sols el tercer dia degut a la insistència de la Cort sense gran interès.

Però la anècdota més curiosa és referida a una reunió social organitzada per la Comtessa Mouchanoff a l'hotel 'Quatre Saisons', on Saint-Saens va interpretar la seva 'Dansa Macabra' i després Villiers d'Isle Adam havia de llegir un petit drama seu titulat '*La Révolte*'. Villiers hi va anar perfectament vestit de negre amb la seva insígnia de l'Orde de Malta i va començar a llegir la seva obra. De repent, amb els ulls en blanc es va aixecar del seu seient, es descordà els pantalons, es va treure les botes i es va deixar caure tot ell sobre les tecles del piano, amb el conseqüent estrèpit. Tots els assistents van creure que era un atac de bogeria, però de repent, Judith Gautier els va dir que això era el resultat d'una malaltia mental que quan li donava, feia coses d'aquest estil. Després d'un instant li va passar l'atac, va tornar a vestir-se i va seguir llegint. Aquest incident va ser el tema de murmuració de tot Munich.

LA SEGONA PART,

Reprodueix els articles en tota la premsa francesa sobre l'estrena del 'Rheingold' a Munich el 1869. D'aquests, anem a comentar tan sols alguns especialment significatius, doncs la majoria repeteixen el mateix assumpte, tot i que cadascun, amb autor i inclinació diferent, sempre interessants.

Els 11 articles a "*Le Figaro*", que tenen la característica de ser escrits alguns per León Leroy profund wagnerià i altres per Albert Wolff l'anti-wagnerià per excel·lència (que va ser desgraciadament l'encarregat de publicar més tard l'article per la mort de Wagner...) El text de Leroy després de l'estrena oficial és essencial per fer-se una idea d'aquest esdeveniment. El debat de textos entre Leroy i Wolff ens mostren com es veia Wagner a França i l'enfrontament entre wagnerians i anti-wagnerians.

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. 08080 Barcelona
<http://www.associaciowagneriana.com> info@associaciowagneriana.com

A *“Le Guide Musical”* s’ha de ressaltar el text de Hans Richter on explica la seva participació en aquest tema. Especialment indica que no va presentar la seva dimissió després del fracàs escènic de l’Assaig General, sinó que va indicar que només podria seguir si es corregien els defectes tan escandalosos de l’escenografia, i quan el van informar que no podien canviar-los adequadament, és quan va rebutjar seguir.

B *“Le Temps”* hi ha un text que explica la situació política tant delicada a Baviera, entre Bismark (Prússia), Àustria i França, de forma que considera el tema artístic de Lluís II com de menor importància. És la idea de què la política és més important que les Arts. La història ha mostrat que Lluís II serà sempre recordat per les seves obres d’art i per Wagner, no per la política del moment, de la que ningú se’n recorda.

C *“Le Tintamarre”* és un diari satíric, però és curiós que relata del viatge de Catulle i Judith la idea que la parella va difondre de què els anti-wagnerians a Munic, els volien assassinar, cosa que segurament era pura imaginació.

Per suposat la premsa purament jueva com *“L’Univers Israélite”* no s’ocupa de l’obra sinó d’insultar Wagner per la recent publicació de *“Judaïsme en la música”*.

La *“Cronologia dels articles de premsa i els seus autors”* sobre el tema del *“Rheingold”* de 1869 és una obra enorme de recopilació. Tanmateix el *“Qui és qui”* dels citats en aquest llibre permet conèixer de qui es tracta.

Per acabar hi ha una detallada presentació dels Productors i cantants de l’Assaig General del 27 d’agost i de l’Estrena del 22 de setembre, junt a la Bibliografia.

NOTA.- Per consultar la ressenya de l’acte del Cercle Richard Wagner-Lyon accedir a: <http://laviewagnerienne.canalblog.com> per Chantal Perrier el 14 de novembre de 2019.